

בס"ד. ליל ערב ראש השנה ה'תשמ"ב*

זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, ומדייק אדמו"ר הצ"צ² [בעל יום ההולדת דערב ראש השנה³], דלכאורה יש כאן סתירה מרישא לסיפא, דפירוש זה היום תחלת מעשיך (תחלה ממש) הוא שבראש השנה (זה היום) הוא התחלת התהוות כל העולמות, היינו שבכל ראש השנה מתהווים כל העולמות מחדש⁴ כמו שהי' בפעם הראשונה, ופירוש זכרון ליום ראשון הוא שראש השנה הוא רק זכרון ליום ראשון. ומבאר בזה, דבראש השנה ישנם שני הענינים, שהוא תחלת מעשיך ושהוא זכרון ליום ראשון. ומזה שבתחלה אומרים שראש השנה הוא תחלת מעשיך ואח"כ מוסיפים שהוא זכרון ליום ראשון, מוכח, דזה שראש השנה הוא זכרון ליום ראשון הוא נעלה יותר⁵ מזה שהוא תחלת מעשיך.

(ב) **ויובן** זה בהקדים הביאור בזה שאומרים על היום דראש השנה זה היום תחלת מעשיך, דידועה השאלה בזה⁶, הרי בכ"ה באלול נברא העולם⁷, וראש השנה הוא יום ברוא אדם הראשון שהוא יום וא"ו למע"ב שבו הי' סוף וגמר הבריאה, ואיך אומרים על יום זה שהוא תחלת מעשיך. והביאור בזה, דתכלית הכוונה דבריאת העולם הוא שיהי' בו גילוי אלקות. ועד שע"י כל פרט ופרט שבהבריאה יתגלה כבודו של הקב"ה, כמארז"ל (בסיום וחותרם דמס' אבות⁸) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו. וגילוי זה נעשה ע"י עבודת האדם. ולכן אומרים על היום דראש השנה זה היום תחלת מעשיך, כי ענין זה (שיהי' גילוי אלקות בעולם), שהוא המכוון דמעשיך, הותחל ביום ברוא האדם⁹. דנוסף לזה שאז דוקא נעשית האפשרות שיהי' גילוי אלקות בעולם, נעשה אז כן גם בפועל, כמארז"ל¹⁰ שאדם הראשון (ביום שנברא)

(* יצא לאור בקונטרס ראש השנה — תשמ"ט, "לקראת ראש השנה .. ג' דסליחות, שנת הקהל, שנת תשמ"ח).

- 1) תפלת מוסף דר"ה, מר"ה כז, א.
- 2) בד"ה והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול תר"א, נדפס באוה"ת ר"ה כרך ה ע' ביעז ואילך. וראה גם ד"ה זה (בשינויים) בלקר"ת ר"ה נח, א ואילך.
- 3) "היום יום" כט אלול, ערב ר"ה. ועוד.
- 4) כי החיות שנמשך בכל ר"ה (כולל גם ר"ה הראשון שבתחלת הבריאה) הוא רק על שנה אחת (לקו"ת שם נח, ב. אוה"ת שם ע' ביעז), ובכל ר"ה חוזרים כל הדברים לקדמותם (אוה"ת שם ע' ב'פא. ובכ"מ. ובארוכה — סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמו, א ואילך).
- 5) ראה אוה"ת שם ע' ב'פו בה"קיצורים" ס"א בסופו.
- 6) לקו"ת נצבים מז, ג. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג ע' תתמ. אוה"ת נצבים ע' א'רנד. ד"ה והענין כו' זה היום תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' יג). המשך תרס"ו ע' כ. רד"ה זה היום תרס"ט. המשך ר"ה תרצ"ה בתחלתו (סה"מ קונטרסים ח"ב שיח, ב). רד"ה זה היום ה'תש"ד. ועוד.
- 7) ויק"ר רכ"ט. פסיקתא דר"כ פיסקא כג (בחדוש השביעי). יל"ש עה"פ (פינחס כט, א) ובחורש השביעי (רמו תשפב). תוד"ה לתקופות — ר"ה ח, א. וראה פרקי דר"א רפ"ח ובהגהות הרד"ל שם.
- 8) ולהעיר שלומדים פרק זה בהשבת שלפני ראש השנה.
- 9) ראה עדי"ז ר"ן לר"ה טז, א ד"זה היום תחלת מעשיך כו"י "על יצירת אדם קאמרינן".
- 10) זח"א רכא, ב. ח"ג קז, ב. תקו"ז תנו"ו (צ, ב). וראה אוה"ת וראו ס"ע רלו ואילך.

הכריזו לכל הברואים בואו¹¹ נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושינו, וכולם ענו ואמרו ה'¹² מלך גאות לבש. ויש לומר, דזה שאומרים זה היום תחלת מעשיך (הגם שראש השנה הוא לכאורה רק התחלת המכוון דמעשיך), הוא, כי מעשה מורה על השלימות, דכמו שבאדם השלימות דכל ענין הוא כשבא בפועל דוקא, עד"ז הוא גם למעלה נואדרכא, מזה נשתלשל כן גם באדם התחתון¹³, אדם אדמה לעליון¹⁴, שהשלימות דכל סדר ההשתלשלות היא בעשי' דוקא. וזהו זה היום תחלת מעשיך, דמעשה מורה על השלימות, שהיום דראש השנה יום ברוא אדם הראשון, הוא התחלת שלימות הבריאה. ויש לומר דזהו גם הטעם על זה שראש השנה נקרא כאן (בהמשך לתחלת מעשיך) בשם זה היום, דזה היום הוא גילוי בתכלית [זה מורה על גילוי¹⁵ כמו מראה באצבעו ואומר זה¹⁶, ויום מורה על גילוי¹⁷ כמ"ש¹⁸ ויקרא אלקים לאור יום, וזה היום (ב' לשונות של גילוי) הוא תכלית הגילוי], וזהו זה היום תחלת מעשיך, דזה שראש השנה הוא תחלת מעשיך, התחלת שלימות הבריאה, הוא שאז התחיל ענין הגילוי (דע"י עבודתו של אדם הראשון נעשה גילוי אלקות בעולם, כנ"ל), ענין זה היום¹⁹.

ג) **וביאור הענין** (שראש השנה, יום ברוא אדם הראשון, הוא תחלת מעשיך) בעומק יותר, הנה ידוע שעבודת האדם בכחה לשנות גם את העבר²⁰. ומזה מובן (במכ"ש) בנוגע לעבודתו של אדם הראשון שהי' יציר כפיו של הקב"ה²¹, שהעילוי שפעל בכל הנבראים ע"י הכרזתו בואו נשתחוה גו' לפני ה' עושינו הוא גם בנוגע למציאותם שלפני עבודתו. דכיון²² שכוונת הבריאה מלכתחילה היא שהאדם

11 תהלים צה, ו.

12 שם צג, א. פרקי דר"א פי"א (הובא גם בהמשך ר"ה הנ"ל פי"ז (סה"מ קונטרסים שם שא, ריש ע"ב)).

13 ראה שיחת יום ב' דר"ה שנה זו (ה'תשמ"א) ס"ח"ט (לקו"ש חי"ט ע' 88-287).

14 עש"מ (לרמ"ע מפאנו) מאמר אל כל חי ח"ב סל"ג (קצג, ב). של"ה ג, א. כ, ב. שא, ב. ובכ"מ. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' קכב. וש"נ.

15 ראה ד"ה זה היום תרס"ט (סה"מ תרס"ט ע' ה). ובאוה"ת דרושים לר"ה ריש ע' א'תלב מציין לד"ה וידבר משה אל ראשי המטות לאמר זה הדבר (אוה"ת מטות ע' א'פב) בענין "כל הנביאים נתבאו בכה ומשה נתבא בזה", "ושם ג"כ ענין בכ"ה באלול נברא העולם הבריאה בבחי' כה, ור"ה נק' זה היום להמשיך בחי' זה". ושם ע' א'תלד מביא בהמשך ל"זה היום תחלת מעשיך" "ע"ד שלע"ל נאמר ביום ההוא הנה אלקינו זה" — שהוא הפסוק שהובא בגמ' ובמדרש שבערה הבאה.

16 ל' חז"ל — שמו"ר ספכ"ג. תענית בסופה ובפרש"י שם. וראה גם פרש"י עה"פ בשלח טו, ב.

17 ראה סה"מ תרס"ט שם.

18 בראשית א, ה. וראה תו"א וירא יד, סע"א. סה"מ ה'תש"ח ע' 118.

19 ראה גם לקו"ת נציבים מז, כ"ג ובארוכה בסה"מ תרס"ט בתחלתו, ד"זה" הוא גילוי המהות. וזהו "זה היום", דהעולם כמו שנברא בכ"ה באלול הי' בבחי' "כה", ובר"ה (יום ברוא אדה"ר) נעשה בבחי' "זה". ובסה"מ תרס"ט שם (ע' ה) דזהו גם פירוש "זה היום", כי (גם) "יום" הוא גילוי.

20 דנוסף לזה שביחלתו לשנות את העבר שלו — ד"השב מאהבה נעקר עונו מתחלתו" (רש"י ד"ה מכאן — יומא פ, סע"א) — ביחלתו לשנות גם העבר שחוץ ממנו*, כמו "חכם עוקר את הנדר מעיקרו" (כתובות עד, ב); כשב"ד מעברין את השנה — בתול"ד חזו"ן (ירושלמי נדרים פי"ו ה"ח. ועוד).

21 ראה ב"ר פכ"ד, ה. קה"ר פ"ג, יא (ב).

22 ראה עד"ז לקו"ש ח"ו ע' 92 ואל"ף. וראה שם ע' 236 ובהערות שם.

(* דזה שנוגע כאן הוא שינוי העבר בהדברים שחוץ ממנו — ראה לקמן בפנים, דע"י עבודת אדה"ר נעשה שינוי בהעבר שבנעולם.

ע"י עבודתו ימשיך גילוי אלקות בעולם²³, לכן, לאחר שנמשך בעולם גילוי אלקות נעשה ע"ז עילוי גם במציאות העולם שהי' לפניו, ובפרט שענינו הוא הכנה להגילוי שנמשך ע"י עבודת האדם.

וזהו מה שהיום דראש השנה, יום ברוא אדם הראשון, הוא תחלת מעשיך, דפירוש הפשוט (ואין ענין יוצא מידי פשוטו) דתחלת מעשיך הוא התחלת כל המעשים, גם המעשים שהיו בה' ימים הראשונים דמע"ב (כולל גם הזמן דימים אלו²⁴), כי ע"י עבודתו של אדם הראשון נעשה עילוי וחידוש גם בהמציאות דעולם שהי' לפני זה, ולכן זה היום הוא תחלת מעשיך, ההתחלה של כל הבריאה.

וכמו שבראש השנה בפעם הראשונה, ביום ברוא אדם הראשון, נעשה שלימות הבריאה (מעשיך), ובאופן של חידוש (תחלת מעשיך), עד"ז הוא בראש השנה שבכל שנה ושנה, דע"י שישראל מכתירים את הקב"ה שיהי' מלך עליהם ועל כל העולם, נעשה שלימות וחידוש בכל הבריאה, ועד שע"ז נעשה שלימות וחידוש גם למעלה, כתורת הה"מ²⁵ ואדמו"ר הזקן²⁶ על מאמר המשנה²⁷ דע מה למעלה ממך, דכל הענינים שלמעלה הם ממך.

ד) **ולאחרי** אומרו זה היום תחלת מעשיך מוסיף זכרון ליום ראשון, דזה שראש השנה הוא זכרון ליום ראשון הוא נעלה יותר מזה שהוא תחלת מעשיך. כי תחלת מעשיך הוא השלימות והחידוש דהבריאה שנעשו ע"י עבודת האדם (כנ"ל), דההמשכה מלמעלה שע"ז היא רק מבחי' שאתעדל"ת מגעת לשם. משא"כ ענין יום ראשון הוא (כמו שמבאר הצ"צ בדרוש הנ"ל²⁸) שההמשכה אז היתה מצד עצמו, כי לא הי' עדיין מי שיעורר כמ"ש²⁹ ואדם אין גו'³⁰ היינו, דלא רק שלא הי' אתערותא דלתתא בפועל אלא שלא הי' שייך כלל שיהי' אתעדל"ת, וההמשכה

23 וזה שר"ה הוא "תחלת מעשיך" — אף שזהו כוונת כל הבריאה מלכתחילה — הוא, כי מכיון שגדר העולם הוא כשמו עולם מלשון העלם והסתור (לקו"ת שלח לז, ד. וראה לקו"ש חל"ד ע' 112 הערה 63. ור"ג), הרי ענין זה גופא (שמציאות העולם שלפני עבודת האדם הוא הכנה להגילוי שלאח"ז) הוא בו בהעלם, ויתירה מזו, שבהעלם מצד עצמו (לפני עבודת האדם, ומכ"ש לפני בריאת האדם) אין שייך שזה יהי' בגילוי. ונמצא, שגם הגילוי דמציאות העולם בעבר שנעשה ברי"ה — הוא באופן של "חידוש", התחלת ענין חדש שלא הי' שייך מקודם.

24 דגם "הזמן עצמו הוא .. בחי' נברא מחודש כו" — סידור (עם דא"ח) עה, סע"ד ואילך.

25 לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקצ"ח (ג, סע"ג). או"ת קיב, ב (בהוצאת קה"ת תשמ"א ואילך — סת"פ).

26 סה"ש ה'תש"ג ע' 12. ה'תש"ד ע' 23. "היום יום" יג אייר. וראה ד"ה פדה בשלום ה'תשל"ח הערה 28 (לקמן ח"ב ע' קמד).

27 אבות פ"ב מ"א.

28 אוה"ת שבהערה 2 — ע' ב'פ. לקו"ת שם נח, ב. וראה גם לקו"ת נצבים מז, ב. שה"ש יא, סע"ד.

אוה"ת נצבים ע' א'רמב"ג. שם ע' א'רנג"ד.

29 בראשית ב, ה.

30 באוה"ת שם ד"יום ראשון" הוא "רי"ה הראשון .. יום שנברא אדה"ר" (ולא כ"ה אלול). ועפ"ז, הפירוש ד"לא הי' עדיין במי שיהי' אתעדל"ת כמ"ש ואדם אין גו"ו" הוא לכאורה — שלא הי' מי שיעורר הענין דבריאת האדם. וגם בריאת האדם (לא רק הבריאה דכ"ה באלול) היתה מצד כי חפץ חסד הוא.

אז היתה מצד חסדו ית', כִּי³¹ חפץ חסד הוא. והיינו, דנוסף לזה שההמשכה עכשיו (ע"י אתעדל"ת) היא בחי' דין ומשפט וההמשכה אז היתה מצד חסדו ית'²⁸, עולם חסד יבנה³², הנה חסד זה (דיום ראשון) הוא למעלה לא רק מהחסד כמו שהוא במדות אלא גם למעלה משרשו כמו שהוא במוחין וכו', כי ענינו הוא (לא חסד אלא) חפץ חסד, ענין החפץ (תענוג³³), אלא שהחפץ הוא שיהי' חסד, ומזה נמשך להיות עולם חסד יבנה, דמחפץ זה נבנה החסד שממנו נבנה העולם³⁴.

ויש לומר, שהטעם הפנימי על זה שיום הראשון דהבריאה נק' בשם יום ראשון הוא, כי הגילוי דחפץ חסד שהאיר ביום זה הוא אור וגילוי (יום הוא אור וגילוי) הראשון, שהוא הסיבה והשרש להמשכת מדת החסד שממנה נתהוו כל העולמות.

וזהו זכרון ליום ראשון, דבכל ראש השנה, ע"י שמזכירים אופן ההתהוות שהיתה ביום הראשון, שהאיר אז הגילוי דחפץ חסד, ע"י ממשיכים³⁵ גילוי זה. וזהו שהענין שראש השנה הוא זכרון ליום ראשון הוא נעלה יותר מזה שר"ה הוא תחלת מעשיך, כי תחלת מעשיך הוא מה שנמשך ע"י אתערותא דלתתא, ויום ראשון (הגילוי דחפץ חסד) הוא אור וגילוי הראשון שהוא השרש והסיבה לכל סדר ההשתלשלות (מעלה ומטה), והוא עצמו הוא למעלה מהגדר דמעלה ומטה (עילא ותתא).

(ה) **והנה** זה שישראל ע"י עבודתם (שמזכירים אופן ההתהוות שהיתה ביום הראשון) ממשיכים הגילוי הנ"ל מגיע בשרשו עד בחפץ חסד מצד עצמו ואין אתעדל"ת מגעת לשם, כי השרש דישראל הוא למעלה יותר גם מהענין דחפץ חסד. וכידוע בענין במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים³⁶ (ועמך כולם צדיקים³⁷), דזה שנתעורר כביכול להיות חפץ חסד הוא מצד זה שעלה במחשבה³⁸ (מחשבה עצמית, שלמעלה מהגילוי דחפץ חסד) שעתידין ישראל לקיים תומ"צ ולעשות דירה לו ית' בתחתונים³⁹. ולכן, ע"י העבודה דישראל נמשך [ונעשה⁴⁰] גם הגילוי דחפץ חסד. ומזה מובן, שהגילוי דחפץ חסד שנעשה עכשיו ע"י מעשינו ועבודתינו, הוא נעלה יותר מכמו שהי' גילוי זה בתחלת הבריאה, כי ע"י מעשינו ועבודתינו נעשה נחת רוח למעלה, נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני⁴¹, דנח"ר ותענוג זה (שנעשה רצוני,

(31) מיכה ז, יח.

(32) תהלים פט, ג. וראה שעהיוה"א פ"ד (עט, סע"א).

(33) ראה לקרית שלח לח, ג. ברכה צג, ג. שה"ש כח, ריש ע"ד. שם לג, סע"ד.

(34) ראה לקרית שה"ש יא, ד. כה, ב. סה"מ ה'תש"ח ריש ע' 273.

(35) וכידוע הפירוש ב"נזכרים ונעשים", דע"י ש"נזכרים" — ע"י "נעשים" (ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט).

(36) ב"ר פ"ח, ז. רות רבא פ"ב, א (ג).

(37) ישעי' ס, כא.

(38) בשערי אורה שבהערה הבאה, שזהו"ע "ישראל עלו במחשבה".

(39) כ"ה להדיא בשערי אורה שער הפורים ד"ה וקבל היהודים פ"ל (צז, ב).

(40) ראה עט"ר שער ר"ה פ"י (ט, ב) "דאותו בחי' חפץ חסד שהי' בעצמותו בתחלת ברה"ע הוא עצמו שמתחדש בכל ר"ה מצד מעשה התחתונים".

(41) תו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ ויקרא א, ט. ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ פינחס כח, ח.

ע"י (ישראל) הוא בעצמותו ית' (נח"ר לפני) שלמעלה מהתענוג דחפץ חסד, וע"י שהגילוי דחפץ חסד נתעורר ונמשך ע"י עבודת האדם, נמשך בו הנח"ר והתענוג דנעשה רצוני⁴². וזהו גם הטעם (הפנימי) על זה שלפני שאומרים שראש השנה הוא זכרון ליום ראשון אומרים שהוא תחלת מעשיך, דזכרון ליום ראשון שלאחרי קדימת הענין דתחלת מעשיך (המשכת הגילוי דחפץ חסד שלאחרי קדימת העבודה) הוא נעלה יותר מכמו שהוא מצד עצמו, כמו שהי' בתחלת הבריאה.

והגם שגם הגילוי דחפץ חסד שהי' תחלה, שרש המשכתו הוא מהתענוג עצמי בעבודתם של ישראל [וכנ"ל, שזהו הסיבה לזה שנתעורר להיות חפץ חסד], מ"מ, ע"י עבודתם של ישראל בפועל, ניתוסף עליו נעלה יותר, וכמובן מזה שבכדי שתושלם הכוונה דנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁴³ הוצרך להיות בריאת העולמות בפועל, עד לעולם הזה התחתון⁴⁴, ואח"כ הוצרך להיות מתן תורה שאז דוקא נעשה התוקף דקיום העולם כמארז"ל⁴⁵ עה"פ⁴⁶ ארץ יראה ושקטה, ואח"כ צ"ל עבודת האדם (שלאחרי מ"ת) בפועל, לימוד התורה, ובאופן דגדול לימוד שמביא לידי מעשה⁴⁷ בקיום המצוות בפועל — אף שכל זה הי' בידיעתו ובמחשבתו ית' גם מקודם (ומחשבה זו היא הסיבה לזה שנתעורר להיות חפץ חסד) — כי המחשבה שהיתה מקודם היא מחשבה עצמית שבעצמותו ית' שלמעלה מגילוי, וזה שמצד מחשבה זו נעשה ההתעוררות דחפץ חסד הוא רק באופן דהבדלה [היינו, שהמחשבה נשארה בעצמותה ולא נמשכה בהענין דחפץ חסד⁴⁸, והענין דחפץ חסד שנעשה ע"ז הוא רק החפץ והתענוג בחסד, גילויים], וע"י עבודת האדם בפועל, נעשה גילוי העצמות⁴⁹, דירה לו ית', לו לעצמותו⁵⁰.

ז) וזהו⁵¹ שהשלימות דעולם שתי' לע"ל, אלה תולדות פרץ⁵² תולדות מלא⁵³, תהי' נעלית יותר מהשלימות שהיתה בתחלת הבריאה, אלה תולדות השמים

(42) ראה שערי אורה שם.

(43) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

(44) ראה המשך תרס"ו ע' ה ואילך (וראה גם שם ע' תמ), שמצד הטעמים ד"בגין דישתמודעון ליי" ויתגלו שלימות כחותיו" (זח"ב מב, א. ע"ח שער ההקדמות הקדמה ג') הי' מספיק העולמות כמו שהם בכח, דלמעלה "כח אין חסר פועל", ומכ"ש שהי' מספיק ההתהוות דעולמות העליונים. וזה שנתהוו העולמות בפועל, ועד לעוה"ז התחתון — הוא בכדי להשלים הכוונה דנתאווה כו' דירה בתחתונים.

(45) שבת פח, א. ע"ז ג, א.

(46) תהלים עו, ט.

(47) קידושין מ, ב. ויש"נ. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ג. פ"ג ה"ג. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

(48) כ"מ מהמבואר בשערי אורה שם שע"י מעשה התחתונים "מעורר בבחי' עצמות אוא"ס במדריגה היותר נעלה שלא הי' כן מצד התעוררות רצון וחפץ חסד".

(49) וכיון דזה שנתאווה כו' דירה (שהעצמות יהי' בגילוי) הוא שנתאווה בעצמותו — הרי זה (שהעצמות הוא בגילוי) נוגע כביכול גם לעצמותו, מכיון שע"י דוקא נשלם זה שנתאווה.

(50) סה"מ תקס"ה ח"א ע' תפט. אה"ת שה"ש כרך ב ע' תרעט. בלק ע' תקצז. סה"מ תרס"ב ע' שלח. תרע"ח ע' קצג. המשך תרס"ו ס"ע ג. שם ע' תמה. סה"מ תרצ"ט ע' 48. ובכ"מ.

(51) בהבא לקמן ראה גם ד"ה זה היום דיום ב' דר"ה שנה זו (ה'תשמ"א) ס"ג (לעיל ע' לא).

(52) רות ד, יח.

(53) ב"ר פי"ב, ו. שמו"ר פ"ל, ג.

והארץ בהבראם⁵⁴ תולדות מלא⁵³, עולם על מילואו נברא⁵⁵, שהשלימות דעולם כמו שהוא מצד הבריאה [אלה תולדות (מלא) גו' בהבראם, עולם על מילואו נברא] היא במדידה והגבלה. דכיון שהגדר דעולם הוא מדידה והגבלה, הרי מובן, שגם השלימות שלו היא במדידה והגבלה. והגם שהבריאה היתה מצד זה שחפץ חסד הוא, שהוא למעלה מהגבלה (כנ"ל סעיף ד), הרי הענין דחפץ חסד הוא רק הסיבה להבריאה, אבל הבריאה עצמה היתה באופן דהשתלשלות מעלה ומטה⁴². משא"כ השלימות שתהי' לע"ל, מכיון שנעשית ע"י עבודת האדם שעיי"ז נמשך גילוי התענוג העצמי שבעצמותו ית' (שאין שייך בו שום גדר), לכך⁵⁶ השלימות דעולם לע"ל תהי' למעלה ממדידה והגבלה, אלה תולדות פרץ, דענין פרץ [שנקרא כן על שם מה פרצת עליך פרץ⁵⁷] הוא שפורץ כל המדידות וההגבלות.

ושלימות זו שנעשית ע"י עבודת האדם הותחלה ביום הששי למע"ב כשנברא האדם והתחיל לעבוד את האדמה, בתחלה את האדמה שבהאדם גופא, וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה⁵⁸, ואח"כ ועיי"ז גם את האדמה שמחוצה לו, היינו כל סדר ההשתלשלות (דהכל הי' מן העפר⁵⁹), וכנ"ל שפעל בכל הבריאה הענין דנשתחווה ונכרעה נברכה לפני ה' עושינו. ובפרט לאחרי יום הששי דמ"ת [שאז נעשה עילוי ושלימות ביום הששי דמעשה בראשית⁶⁰], שעבודת האדם והפעולה בעולם (שנעשית ע"י עבודתו) שלאחרי מ"ת היא באופן נעלה יותר. ובפרט בראש השנה, זה היום תחלת מעשיך, שהוא דוגמת תחלת מעשיך שנעשה ע"י עבודת אדם הראשון בראש השנה הראשון, ועוד למעלה יותר, ובראש השנה גופא הנה בכל שנה ושנה ענין זה הוא באופן נעלה יותר, כהציווי⁶¹ מעלין בקודש, ועד שבכל ראש השנה נמשך אור חדש עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה⁶², ועד להגאולה שאז יעלה הפורץ לפנינו⁶³ ויפרוץ כל המדידות וההגבלות.

(ח) **והנה** ג' ענינים הנ"ל הנמשכים בראש השנה (תחלת מעשיך, זכרון ליום ראשון (הגילוי דחפץ חסד), והמשכת גילוי תענוג העצמי שלמעלה מחפץ חסד) הם (ע"ד) ג' הענינים דמלכיות זכרונות ושופרות. והענין הוא, דמלכיות הם בבחי' ממכ"ע (כמבואר בדרוש הנ"ל דהצ"צ⁶⁴), אור שבערך העולמות שאתעדל"ת מגעת

54 בראשית ב, ד.

55 ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ג, ג.

56 ראה שערי אורה שם, שמצד הענין דחפץ חסד — ההמשכה היא ע"פ סדר ההשתלשלות "לפי ערך הגבלת המקבלים", וענין הנסים (שהמשכתם הוא למעלה מסדר ההשתלשלות) שרשו הוא מהעצמות (שלמעלה מחפץ חסד).

57 וישב לח, כט.

58 בראשית ב, ו.

59 קהלת ג, כ.

60 ראה פרש"י עה"פ בראשית א, לא. פרש"י שבת שם ד"ה מלמד. פרש"י ד"ה ה' דהששי — ע"ז שם.

61 ברכות כח, א. וש"נ.

62 אגה"ק סי"ד.

63 ע"פ מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד. אגדת בראשית ס"פ סג.

64 אוה"ת שבהערה 2 — ע' ב'פ ואילך. וראה לקו"ת שם נח, ב ואילך.

לשם, וזהו אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם⁶⁵, דכמו שענין המלוכה למטה נעשה ע"י העם כמ"ש⁶⁶ שום תשים עליך מלך, עד"ז הוא במלכותא דרקייעא⁶⁷, דזה שהקב"ה נעשה מלך הוא ע"י שתמליכוני, שישראל מקבלים עליהם עול מלכות שמים ומבקשים מלך כו' [נדבבקשה וקבלה זו נכללת גם הבקשה שיגזור עלינו גזירות וקבלת עול מצוות⁶⁸, לקיים כל מה שיגזור ויצוה בדרך קבלת עול, וכהנוסח דברכת (כל) המצוות אשר קדשנו במצותיו וצונו, שקיום המצוות הוא מצד הציורוי והגזירה⁶⁹], שע"ז נעשה הקב"ה למלך על כל ישראל, שתמליכוני עליכם, ועל ידם גם מלך על כל הארץ. וזה שע"י העבודה דישראל מעוררים ענין המלכות הוא, כי ענין המלכות הוא (בכללות) באור הממלא, שאתערותא דלתתא מגעת לשם. וע"ד הענין תחלת מעשיך. והגם שבראש השנה חוזרים כל הדברים לקדמותם, והמשכת המלכות דראש השנה היא מעצמות אוא"ס שלמעלה מענין המלכות נ"זה שבכחם של ישראל להמשיך מעצמות אוא"ס הוא לפי שהם מושרשים בהעצמות⁷⁰, וע"ד המבואר בלקו"ת⁷¹, דזה שביכלתם של ישראל לעורר התגלות מלכותו ית' מעצמותו ומהותו הוא מצד הברית אשר כרת ה' עמנו להיות לו לעם⁷², שיהיו דומים להמלך, אנשים כמותו], הנה זהו ששרש ההמשכה הוא מעצמות אוא"ס, אבל ההמשכה עצמה היא שנמשכת ענין המלכות⁷³, שבכללות הוא ממכ"ע. וענין זכרונות הוא באוא"ס הסוכ"ע⁷⁴ שקדוש ומובדל מעולמות. כי ענין הזכרון אינו שייך אלא בדבר הרחוק, במקום או במעלה, ועד שאין הדבר תופס מקום לגבי. וזהו זכרונות הוא בעצמות אוא"ס דכולא קמי' כלא חשיבא⁷⁵. וע"ד הענין דזכרון ליום ראשון⁷⁶. אלא שאעפ"כ גם ענין הזכרון שייך דוקא על דבר שישנו במציאות גם לפני שזוכרים עליו (אלא שהדבר הוא רחוק ממנו במקום ובמעלה). וזהו מה שזכרונות הוא בבחינת סובב, כי גם לגבי סובב יש המציאות דעולמות (ורק שהם במקום רחוק, דכלא ממש חשיב⁷⁷).

65 ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

66 שופטים יז, טו.

67 ראה ברכות נח, א.

68 כמארז"ל קבלו מלכותי תחלה ואח"כ אגזור עליכם גזירות (ראה מכילתא (ויל"ש) עה"פ יתרו כ, ג. פרש"י עה"פ אחרי יח, ב. וראה המשך יו"ט של ר"ה ה'תש"ג פכ"ו (סה"מ ה'תש"ג ע' 69)). ולהעיר מברכות יג, א (במשנה): שיקבל עליו מלכות שמים תחלה ואח"כ מקבל עליו עול מצוות.

69 ראה לקו"ת שלח מ, א. נצבים ג, ג. דרושים לר"ה נד, א. דרך חיים (שער התפלה) פמ"ט ואילך (נו, ד ואילך). שם ספ"ג (נה, רע"ג). עט"ר דרוש לעשי"ת נח, סע"ב ואילך. המשך תרס"ו ע' נו. ד"ה אדון עולם ה'תשמ"ג ס"ד (לקמן ע' סא).

70 ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1147.

71 נצבים מד, ב.

72 נצבים כט, יא"ב.

73 המשך תרס"ו ע' תקלח.

74 כ"ה להדיא בהמשך הני"ל ע' תקלט.

75 ראה בכ"ז אוה"ת שבהערה 2 ע' ב'פא ובלקו"ת שם נח, ג. המשך תרס"ו שם.

76 ראה גם המשך תרס"ו שם, דענין זכרונות הוא "כמו זכרון ליום ראשון".

77 ועד"ז הענין ד"הפח חסד", שיש לו איזו שייכות לעולמות, כנ"ל סעף ז.

וענין שופרות הוא כמבואר בדרוש הנ"ל להצ"צ⁷⁸ דקול השופר הוא קלא פנימאה שמבחי' פנימיות הלב, דמזה מובן, שההמשכה שע"י שופר היא מפנימיות ועצמות אוא"ס שלמעלה גם מסובב⁷⁹. וכמ"ש⁸⁰ לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי' אבקש, דע"י בקשו פני, הצעקה דפנימיות הלב, עי"ז את פניך הוי' אבקש, ההמשכה מפנימיות ועצמות אוא"ס. והוא ע"ד המשכת וגילוי תענוג העצמי שלמעלה גם מהענין דחפץ חסד. ובפרט ע"פ הידוע⁸¹ דשופר (מלשון שפרו מעשיכם⁸²) הוא תענוג, ושבחי' התענוג דשופר הוא מקור התענוגים, ועד שעשוע המלך בעצמותו.

(ט) **והנה** ג' ענינים אלו (ממלא סובב ועצמות אוא"ס) יש כביכול דוגמתם באדם. דכיון שאדם הוא אדמה לעליון, לכן יש בו דוגמת כל הענינים שלמעלה. דכחות הפנימיים שבאדם, שהם בגילוי באברי הגוף, הם דוגמת אור הממלא שמתלבש ומשפיע בעולמות בבחי' גילוי⁸³. וכחות המקיפים שבאדם, וכמו הרצון שפועל בכל הכחות והאברים אלא שאינו בגילוי בהם⁸⁴, הם דוגמת אור הסובב⁸⁵ שהשפעתו בעולמות הוא בהעלם⁸³. ועצם הנפש שלמעלה גם מכחות המקיפים הוא דוגמת עצמות אוא"ס. ומזה מובן, שהעבודות דמלכיות וזכרונות הם בכחות (הפנימיים ומקיפים) הנפש, והעבודה דשופרות היא בעצם הנפש. וכנ"ל, שקול השופר הוא קלא פנימאה שמפנימיות הלב. והנה הגם שענין השופר הוא צעקה פנימית שמפנימיות הלב, מ"מ, צריכה להיות הצעקה ע"י תקיעה בשופר גשמי דוקא, שופר של כבש ואיל, חי (שלמטה ממדבר), כמבואר בדרוש הנ"ל להצ"צ⁸⁶, ויתירה מזו, שקרן השופר צ"ל תלוש (מהכבש והאיל), דומם. דמזה מובן גם בעבודה הרוחנית, שהעבודה דשופר עם היותה מפנימיות ועצמות הנפש, צריכה להיות (גם) בהדומם שבאדם. ועי"ז דוקא מתעוררת ומתגלית הצעקה הפנימית שמפנימיות הלב. וע"ד הידוע⁸⁷ בענין דצח"מ שבאדם שדוקא הדומם שייך להמדבר שבו, עד"ז הוא גם בהמקיפים דאדם שלמעלה מחילוקי דרגות דצח"מ (בדוגמת הסובב שלמעלה מחילוקי הדרגות דהשתלשלות), וגם בעצם הנפש (שלמעלה גם מכחות המקיפים), שהתעוררותם והתגלותם היא דוקא ע"י הדומם שבאדם. ולכן צריך לתקוע בשופר גשמי דוקא, דומם, כי הגילוי דקלא פנימאה שמפנימיות הלב הוא לא בהרצון שבראש (גלגלתא), ועאכו"כ שאינו מתגלה ומתלבש בחב"ד שבמוחין או במדות

78 אוה"ת שבהערה 2 ע' ב'פא. לקו"ת שם נח, ד ואילך. וראה גם לקו"ת נצבים מד, ב ואילך. המשך תרס"ו בתחלתו. המשך ר"ה ה'תש"י סוף ס"א ואילך. ובכ"מ.

79 המשך תרס"ו ע' תקמ.

80 תהלים כז, ח (המזמור שנוהגים לומר מר"ח אלול עד הו"ר). וראה לקו"ת נצבים מד, ג.

81 אוה"ת ר"ה כרך ה ע' ב'ק. וראה שם ס"ע ב'קיב. וראה ד"ה יו"ט של ר"ה ה'תשמ"ג ס"ג ואילך (לקמן ע' נג ואילך).

82 ויק"ר פכ"ט, ו. מדרש תהלים פא, ד.

83 תניא פמ"ח (סז, ב ואילך).

84 לקו"ת קרח נב, ד. ספר המצוות להצ"צ טו, א. ובכ"מ.

85 ראה גם לקו"ת וסהמ"צ שם.

86 אוה"ת שבהערה 2 ע' ב'פד. לקו"ת שם נט, ב.

87 תו"א בראשית ד, א. תו"ח בראשית כא, א ואילך.

שבלב, אלא דוקא בהדומם שבו, העבודה דקבלת עול, דומם שבנפש האדם [וע"ד הידוע⁸⁸ בענין יראה תתאה שבה דוקא מתגלה בחינת יראה עילאה], ולמטה יותר — ענין המעשה (ששייך להדומם דגוף האדם), תקיעה בשופר גשמי. ועד שענין זה (תקיעת שופר במעשה) דוקא היא המצוה היחידה — מצות היום דראש השנה, כמארז"ל⁸⁹ מצות היום בשופר. ובזה יוכן מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁰ בשם אדמו"ר הזקן (בקשר לראש השנה) "מען האָט גאָר קיין השגה ניט, ווי עס איז טייער באַ השי"ת דער גוף פון אַ אידן", דאין הכוונה בזה שאפילו הגוף הוא יקר אצל השי"ת, אלא שטיקר היוקר הוא בהגוף. דזהו שאומר "מען האָט גאָר קיין השגה ניט", כי יוקר הגוף הוא למעלה מהשגה והבנה, כי יוקר הגוף דישראל (דומם) הוא מצד העצמות⁹¹.

ויש להוסיף, דכיון שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, שגם העולם הגשמי (שמחוץ להאדם) יהי' דירה לו ית', לכן אין מספיק מה שקלא פנימאה (בחינת פנימיות הלב) מתגלה על ידי הדומם (קבלת עול, ומעשה) שבאדם, אלא צריך שגילוי קול זה (קלא פנימאה, שמבחינת פנימיות הלב) יהי' על ידי שופר של בהמה, ובזה גופא, כמו שהוא נפסק ממקום חיותו, דומם, דעי"ז דוקא פועל האדם (גם) בהעולם (ובדומם שבו) שיהי' דירה לו ית'. בדוגמת כמו שהי' בראש השנה בפעם הראשונה, שאדם הראשון פעל (גם) בהנבראים (שמחוצה לו) שיהי' בהם נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושינו. וענין זה דשופר [תקיעת שופר בגשמיות, בשופר של בהמה, וכמו שנעשה דומם] הוא מלשון שפרו מעשיכם, פנימיות התענוג (כנ"ל), כי עי"ז דוקא נשלמת הכוונה דנתאוה הקב"ה. וכ"ה גם בפשטות הענינים שהנח"ר שלמעלה מזה שנעשה רצוני [דנח"ר זה הוא פנימיות התענוג, שלמעלה מהתענוג דחפץ חסד (כנ"ל סעיף ג)] הוא מקיום המצוה כפשוטה בגשמיות (בשופר דומם של בהמה), נעשה רצוני.

יו"ד) והנה הנח"ר והתענוג דלמעלה מזה שנעשה רצוני הוא בכל השנה, אלא שבראש השנה הוא עיקר מצות היום וכו', והעילוי שבראש השנה הוא לפי אופן העבודה והנח"ר שעי"ז במשך כל השנה. דכשישראל מוסיפים (בעבודתם, ובמילא) בהנח"ר במשך כל השנה, ניתוסף גם בהנח"ר מזה שנעשה רצוני בראש השנה. ומכיון שכל אחד ואחד מישראל פעל בודאי בשנה שעברה כל הענינים, כל ישראל בחזקת כשרות הם⁹², דענין החזקה הוא עמוד חזק בתורה, ובפרט לאחרי העבודה דחודש אלול, ובאלול גופא לאחרי ח"י אלול שמכניס חיות בכל הענינים

88 ראה תו"א קיד, ד. לקו"ת ראה לא, א. ביאוה"ז לאדהאמ"צ פא, א"ב. ביאוה"ז להצ"צ ע' תכג. קונטרס העבודה פ"ג (ע' 18).

89 ר"ה כו, ב (במשנה). שם כז, א. רמב"ם הל' שופר פ"א ה"ב.

90 אגרות-קודש שלו ח"ד ע' רל, נעתק ב"היום יום" כט אלול, ערב ר"ה.

91 ראה ספר השיחות תורת שלום ע' 120.

92 רמב"ם הל' קדה"ח פ"ב ה"ב.

דחודש אלול⁹³ [נוסף לזה שהוא יום הבהיר שבו נולדו שני המאורות הגדולים⁹⁴], שאז החזקת כשרות דכאו"א מישראל היא ביתר שאת ויתר עוז, ומיום ליום (בהימים שמח"י אלול ואילך) הכשרות דכאו"א מישראל היא באופן דהולך ומוסיף ואור, ובפרט בימי הסליחות, הרי ברור שאתם נצבים היום כולכם⁹⁵, כמ"ש בהסדרה שקראו בשבת דמיני⁹⁶ מתברכין כולהו יומין, וכפירוש הבעש"ט⁹⁷ דהיום קאי על ראש השנה⁹⁸ שהוא יום הדין, ואתם (כאו"א מישראל, כולכם) נצבים קיימים ועומדים שזוכים בדין, דענין זה (הזכ"י בדין) יש כבר בערב ראש השנה, שלכן בערב ראש השנה לובשים לבנים ומתעטפים לבנים⁹⁹ וכו', והולכים בשמחה, ובשמחה גדולה¹⁰⁰, להכתיר את המלך בראש השנה, כי כבר בערב ראש השנה ישנם כל ההכנות הדרושות, דשמחה פורצת כל הגדרים¹⁰¹. וזה נעשה גם הכנה קרובה ליעלה הפורץ לפנינו בקרוב ממש, שבהכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה יהי' ויוכלל ויודגש שהשנה תהי' שנת גאולה, גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, יעלה הפורץ לפנינו, ובמהרה בימינו ממש.

93 ראה שיחת ח"י אלול ה'תש"ה (לקו"ד כרך ג ע' 946. ספר השיחות ה'תש"ה ע' 122). — נת' בלקו"ש חי"ט שיחה לח"י אלול (ע' 250 ואילך). חכ"ט שיחה לח"י אלול (ע' 161 ואילך). וראה גם לקו"ד כרך א לד, א.

94 ספר השיחות ה'תש"ג ע' 141 ואילך. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 178 ואילך, ובהנסמן שם. 95 ר"פ נצבים.

96 זח"ב סג, ב. שם פח, א.

97 קובץ מכתבים לתהלים אהל יוסף יצחק ע' 193. "היום יום" כה אלול. אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ חי"ג ס"ע תל ואילך. כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סי' מא.

98 רמ"ז לזח"ב לב, ב (הובא בלקו"ת תבוא מא, ג). וראה גם זח"ג רלא, א. פענח רזא ס"פ נצבים.

99 טור או"ח סתקפ"א, מירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.

100 ראה ד"ה יו"ט של ר"ה ה'תש"ג רפ"ב, שהכתרת המלך היא "בשמחה גדולה".

101 ראה בארוכה המשך שמח תשמח ס"ע 40 (סה"מ תרנ"ז ע' רג) ואילך. ד"ה שמח תשמח דש"פ

תצא שנה זו (ה'תשמ"א) ס"ה (לקמן ח"ד ס"ע רמב ואילך).